

Lausuntopyyntö MAL2023 -suunnitelman luonnoksesta ja arviointiselostuksen luonnoksesta

752/08.00.00.01/2020 [MAL-suunnitelma 2023]

Hallitus 29.11.2022 § 116

Esittelijä Toimitusjohtaja Mika Nykänen
Valmistelijat Tulosalueen johtaja Sini Puntanen, p. 040 501 3362;
yksikön päällikkö Johanna Järvinen, p. 050 531 4834

Taustaa

Helsingin seudun maankäytön (M), asumisen (A) ja liikenteen (L) MAL 2023 -suunnitelma on strateginen, Helsingin seudun 14 kuntaa kattava suunnitelma. Suunnitelma ilmaisee seudun kuntien yhteisen tavoitetilän seudun kehityksestä vuoteen 2040 ja luo näkemystä vuoteen 2060 asti. Suunnitelmakokonaisuus kattaa myös lakisääteisen liikennejärjestelmäsuunnitelman. Vaikutusten arviointi puolestaan täyttää SOVA-lain (laki viranomaisten ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista 200/2005) vaatimukset ja arviointia on tehty liikenteen lisäksi maankäytön ja asumisen keskeisistä teemoista.

MAL 2023:n visio, tavoitteet, tavoitetasot ja arviointikokonaisuudet päätettiin alkuvuonna 2022. Kokonaisuus yhdessä arviointiohjelman kanssa hyväksyttiin HSL-hallituksessa 8.2.2022 § 12, HSYK:ssä 16.2.2022 ja KUUMA-johtokunnassa 17.3.2022. Visiona on, että Helsingin seutu on vuonna 2040 Euroopan kestävimmin kasvava ja ihmisläheisin metropolialue. Seutu saavuttaa vision mukaisen tulevaisuuden vuoteen 2040 mennessä vastaamalla suunnitelmalle asetettuihin kolmeen päätavoitteeseen: hiilineutraaliin, hyvinvoivaan ja menestyvään Helsingin seutuun.

MAL 2023 -suunnitelmaluonnoksen keskeinen sisältö

MAL 2023 -suunnitelmaluonnos tiivistää keskeiset yhdyskuntarakenteen, liikennejärjestelmän ja asuntotarjonnan kehittämisen toimenpiteet ja seudun tavoitellut ominaispiirteet, jotka toteuttavat suunnitelmalle asetettuja tavoitteita. Kiteytetysti MAL 2023 -suunnitelmaluonnoksen sisältö voidaan kuvata viiden kohdan mukaan:

1. Jatketaan Helsingin seudun yhdyskuntarakenteen pitkäjänteistä tiivistämistä, erityisesti keskuksiin ja raideliikenteeseen tukeutuen sekä nykyistä liikennejärjestelmää täysimääräisesti hyödyntäen.
2. Rakennetaan Helsingin seudun asukkaiden tarpeisiin monipuolisia ja laadukkaita asumisen vaihtoehtoja ja uudistetaan määrätietoisesti asuinalueita, jotka uhkaavat jäädä kehityksestä jälkeen.
3. Panostetaan aiempaa vahvemmin Helsingin seudun kestävän liikennejärjestelmän kehittämiseen ja varmistetaan tehokas joukkoliikennejärjestelmä myös tulevaisuudessa.
4. Seudullisella ja kansallisella tasolla toteutetaan monipuolisia toimenpiteitä, joilla vähennetään liikenteen päästöjä ja asumisen energiankulutusta.
5. Vahvistetaan Helsingin seudun elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä kehittämällä keskeisiä elinkeinoalueita sekä parantamalla kansainvälistä saavutettavuutta ja logistiikan tehokkuutta.

Suunnitelmaluonnoksen kärkitoimenpiteet on jaettu viiden keskeisen teeman alle:

Yhdyskuntarakenteen tiivistäminen

- Rakennetaan 16 500 uutta asuntoa vuosittain.
- Kohdistetaan 95 % seudun uudesta asuntotuotannosta ensisijaisille vyöhykkeille.
- Mahdollistetaan maankäytön tiivistyminen (mm. asemanseutujen kehittäminen, maanteiden uudet liittymät).

Asumisen monipuolisuus ja kaupunkiuudistus

- Toteutetaan ARA-asuntotuotantoa pääkaupunkiseudun kunnissa 30 % ja KUUMA-kunnissa 20 % vuosittaisesta asuntotuotantotavoitteesta.
- Ohjataan huoneisto- ja talotyyppi- sekä hallintamuoto- ja rahoitusjakamaa laadullisesti.
- Ehkäistään alueellista eriytymistä kaupunkiuudistuksen keinoin.

Kestävä liikennejärjestelmä

- Varmistetaan joukkoliikenteen kilpailukyky palvelutasolla ja lipun hinnalla.
- Kehitetään kestävien matkaketjujen toimivuutta (ml. joukkoliikenteen nopeutustoimet).
- Varmistetaan joukkoliikennejärjestelmän toimivuus (ml. varikot).
- Toteutetaan keskeiset kaupunkiraidehankkeet.
- Toteutetaan pyöräilyn pääverkko.
- Toteutetaan juna-asemien parantamistoimenpiteitä.

Päästövähennykset

- Sähköistetään liikennettä ja edistetään vaihtoehtoisten polttoaineiden jakeluverkoston kehittymistä.
- Lasketaan ajonopeuksia maantieverkolla suunnitelmallisesti.
- Toteutetaan tiukempaa pysäköintipolitiikkaa.
- Selvitetään ympäristövyöhykkeiden käyttöönottoa.
- Vähennetään asuntojen ostoenergiankulutusta ja rakennetaan uusiutuvaa energiantuotantoa.

Elinkeinoelämän toimintaedellytykset

- Toteutetaan tieverkon kehittämistoimia tavaraj- ja joukkoliikenteen edellytyksiä parantaen.
- Toteutetaan raskaan liikenteen taukopaikat.
- Huomioidaan elinkeinoelämän tila- ja kuljetustarpeet maankäytön suunnittelussa sekä liikennejärjestelmän ja maankäytön yhteensovittamisessa.

MAL 2023 -investointiohjelma on laadittu vuosille 2024–2035 ja hankkeet on määritetty kolmeen koriin vuosille 2024–2027, 2028–2031 ja 2032–2035. Investointiohjelmaan on muodostettu eri liikennemuotojen ja seudun alueiden näkökulmasta tasapainoinen kokonaisuus, jonka vaikutukset vastaavat MAL 2023 -suunnitelman tavoitteisiin (hiilineutraali, hyvinvoiva, menestyvä). Investointiohjelmassa on mukana hankkeita, jotka tukevat seudun logistiikan tai maankäytön edellytyksiä tai näitä molempia. Lähtökohtana on ollut muodostaa jatkumo MAL 2019 -suunnitelman investointiohjelmalle sekä yhteensovittaa investointiohjelmaa Väyläviraston valtakunnalliseen investointiohjelmaan. Hankkeiden osalta on huomioitu niiden suunnitelmavalmius ja toteutettavuus sekä seudullinen vaikuttavuus, kustannustehokkuus ja vaikutus maankäytön tai tavaraliikenteen kehittymiseen. Investointiohjelman kokonaiskustannukset ovat arviolta 3 mrd. euroa.

MAL 2023 suunnitelmaa on laadittu iteratiivisesti ja siitä on tehty kaksi versiota, joiden vaikutuksia on arvioitu. Suunnitelmaluonnosta on muokattu syksyn 2022 aikana vaikutusten arvioinnin tulosten sekä HLJ-toimikunnan ja MAL-neuvottelukunnan yhteiskokouksista ja luottamushenkilötilaisuudesta saadun palautteen pohjalta. Suunnitelmaversiosta on laadittu tiivistetty versio, josta varsinaiset lausunnot pyydetään. Taustamateriaalina on laajempi raportti, jossa toimenpiteiden taustoja on avattu yksityiskohtaisemmin. Suunnitelmaluonnos löytyy liitteestä 1 ja taustaraportti liitteestä 2.

Lokakuussa 2022 pidetyn luottamushenkilötilaisuuden palautteen perusteella nopeusrajoitusten alentamisia maantieverkolla muutettiin tarkasteltavaksi suppeammalla alueella. Joukkoliikenteen edistämistä kannatettiin laajasti, joten toimenpiteeksi on lisätty valtion lisärahoitus joukkoliikenteen lipun hintojen alentamiseksi ja palvelutason parantamiseksi. Huoltovarmuus ja turvallisuus on huomioitu uutena näkökulmana vaikutusten arvioinnin riskitarkastelussa.

Vaikutusten arviointi

MAL 2023 -suunnitelman vaikutusten arviointiselostus on laadittu suunnitelmaversion 2 pohjalta. Päämittarit on päivitetty HLJ-toimikunnan ja MAL-neuvottelukunnan yhteiskokouksen 9.11.2022 sekä Helsingin seudun kuntajohtajakokouksen 10.11.2022 perusteella täydennetyn suunnitelmaluonnoksen mukaisiksi. Päivitetyt päämittarit on esitetty arviointiselostusluonnoksen luvussa 7.4 sekä MAL 2023 -suunnitelmaluonnoksen luvussa 6.

Suunnitelmaluonnos on yhteiskuntataloudellisesti kannattava ja vie seutua Hyvinvoiva -tavoitteen kannalta oikeaan suuntaan. Järjestelmätason yhteiskuntataloudellinen tehokkuus on yli yhden eli saavuttaa asetetun tavoitteen. Suunnitelmaluonnoksen toimenpiteet ovat myös alueiden tasapainoisen kehityksen kannalta oikeansuuntaisia.

Liikenteen päästövähennysten saavuttamiseksi tarvitaan vaikuttavampia toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi. Liikenteen päästövähennys on 51 prosenttia vuoden 2005 tasoon verrattuna. Vähennys on merkittävä, mutta tavoitteeseen (liikenteen päästöt lähellä nollaa vuonna 2040) nähden täysin riittämätön. Asumisen energiankulutusta koskeva tavoite saavutetaan ja suunnitelman toimin voidaan kannustaa entistä merkittävämpään energiankulutuksen laskuun.

Vaikutusten arvioinnin osana on laadittu jatkosuosituksia toimenpiteistä, joilla tavoitteet voitaisiin saavuttaa yhä paremmin. Vaikutusten arvioinnin jatkosuositukset on kirjattu sekä suunnitelmaluonnokseen osana vaikutusten arvioinnin tuloksia (luku 6) että laajemmin vaikutusten arviointiselostusluonnokseen. Lausunnonantajien toivotaan ottavan kantaa näihin vaikutusten arvioinnin jatkosuosituksiin.

MAL 2023 -suunnitelman vaikutusten arvioinnin tulokset, toteutus, menetelmät ja vuorovaikutus on kuvattu yksityiskohtaisemmin vaikutusten arviointiselostusluonnoksessa, joka on liitteessä 3.

Lausuntopyyntö

MAL 2023 -suunnitelmaluonnos ja vaikutusten arviointiselostusluonnos lähetetään lausunnoille 5.12.2022-2.2.2023 väliseksi ajaksi. Kaikki halukkaat voivat antaa MAL 2023 -suunnitelmaluonnoksesta palautetta myös MAL-nettisivuilla. Lausunnoissa eri toimijat voivat ottaa kantaa siihen, miten suunnitelmaa tulisi kehittää ja miten yhdessä sovitut tavoitteet voitaisiin saavuttaa.

Jatkovalmistelu ja suunnitelman hyväksyminen

Lausuntojen jälkeen suunnitelma ja vaikutusten arviointi viimeistellään HLJ-toimikunnan ja MAL-neuvottelukunnan ohjaamana. MAL 2023 -suunnitelman hyväksyy maankäyttö- ja asumissisältöjen osalta HSYK ja lähettää ne edelleen kuntien hyväksyttäväksi. Liikennesisältöjen osalta HSL:n hallitus hyväksyy suunnitelman jäsenkuntiensa puolesta. Niiden kuntien osalta, jotka eivät ole HSL:n jäseniä, liikennesisällöt hyväksytään KUUMA-johtokunnan lähettämänä kuntakohtaisesti. Tavoitteena on saada suunnitelma hyväksytyksi huhtikuussa 2023.

MAL 2023 -suunnitelman pohjalta valmistellaan ja neuvotellaan MAL-sopimuksen päivitys valtion ja seudun kuntien kesken.

Ehdotus	Hallitus päättää pyytää kuntia, KUUMA-johtokuntaa, liikenne- ja viestintäministeriötä, Väylävirastoa, Liikenne- ja viestintävirasto Traficomia, ympäristöministeriötä, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta, maakuntaliittoa sekä muita sidosryhmiä antamaan lausuntonsa 2.2.2023 mennessä MAL 2023 -suunnitelman luonnoksesta ja sen vaikutusten arviointiselostuksen luonnoksesta.
Käsittely	Käsittelyn aikana jäsen Elina Kauppila ehdotti asian jättämistä pöydälle. Varapuheenjohtaja Pekka Sauri kannatti Kauppilan ehdotusta. Koska tehtyä kannatettua ehdotusta ei vastustettu, päätti hallitus jättää asian pöydälle.
Päätös	Hallitus päätti jättää asian pöydälle.
Liitteet	Liite 1. MAL 2023 -suunnitelmaluonnos Liite 2. MAL 2023 -suunnitelman taustaraportti Liite 3. MAL 2023 -suunnitelman vaikutusten arviointiselostusluonnos